

آموزش فقه

مطابق با فتاویٰ سیزده تن از مراجع معظم تقلید

با ویرایش جدید و اصلاح و اضافه

محمد حسین فلاح زاده

سرشناسه	:	فلاح‌زاده، محمدحسین، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	:	آموزش فقه مطابق با فتاوی سیزده تن از مراجع معظم تقلید / محمدحسین فلاح‌زاده .
وضعیت ویراست	:	ویراست ۴ .
مشخصات نشر	:	قم: معروف، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	:	۴۵۶ص: جدول، نمودار .
شابک	:	۶۰۰۰۰ ریال ۹۷۸۹۶۴۸۲۷۵۹۸۸ :
یادداشت	:	چاپ چهل و هفتم .
موضوع	:	فقه جعفری -- قرن ۱۴
موضوع	:	فقه جعفری -- رساله عملیه
موضوع	:	فتوای شیعه -- قرن ۱۴
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۰ ۸۱۸/۵BP
رده بندی دیویی	:	۲۹۷/۳۴۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۲۴۷۴۲۷۶

نشر معروف

قم، ۲۰ متری مصطفی قدس، پلاک ۶۸۲

تلفن: ۰۲۵۱-۲۹۳۹۱۴۰-۱

تلفکس: ۲۹۳۶۱۷۵

نام کتاب: آموزش فقه
مؤلف: محمدحسین فلاح‌زاده
لیتوگرافی: حمید
چاپ: نگارش
نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۳۹۰
شمارگان: ۵۰۰۰
قیمت: ۶۰۰۰۰ ریال
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۲۷۵-۹۸-۸

بسم الله الرحمن الرحيم

نزدیک به ده سال از انتشار این کتاب می‌گذرد، با توجه به نیاز جامعه و استقبال اقشار مختلف به فراگیری مسائل فقهی و نوع نگارش و تدوین متن حاضر، به لطف الهی این نوشته مورد استقبال قرار گرفت و به عنوان متن درسی حوزه‌های علمیه و برخی از مراکز علمی دیگر، سال‌ها تدریس و بارها تجدید چاپ شد.

در این مدت محبت و لطف برخی از دوستان و بزرگواران به ویژه اساتید محترم، بر ادامه چنین تلاش‌هایی تشویق‌مان می‌کرد و پیشنهادها و ایرادهای برخی دیگر، هدایتمان می‌نمود. در اینجا از هر دو گروه صمیمانه تشکر می‌کنم.

جمعی از اهل فضل و دانش و اساتید محترم حوزهٔ علمیه که این کتاب را برای طلاب علوم دینی تدریس می‌کردند پیشنهادهای اصلاحی و تکمیلی خود را به صورت مکتوب برایمان فرستادند و همین سبب شد بار دیگر مطالب کتاب مطالعه و بررسی شود و اصلاحات و اضافاتی در آن صورت پذیرد که جا دارد از برادران عزیز و اساتید بزرگوار حضرات آقایان میرزا حسن ابوترابی، جواد افتخاری، مهدی دسترنج، مهدی رفیعی، محمد زراعتی، علی اکبر سرشار، سید مهدی صفی، سید طاهر غفاری، سید رضا فقیه ایمانی، رضا مختاری، محمد حسن مشفق، محمد مهدی معراجی، حسین ملک مکان و علی ورسه‌ای و دوستان دست‌اندرکار نشر دانش حوزه، آقایان ابوالقاسم آرزومندی، محسن صادقی، سید حسن فاطمی و علی کبیری که زحمت ویرایش دقیق و عالمانهٔ کتاب را متحمل شدند یاد کنم و برای آنان از خداوند متان توفیق روز افزون طلب نمایم.

«رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ»

حوزهٔ علمیه قم - محمد حسین فلاحزاده

زمستان ۱۳۸۷، ه. ش.

پیشگفتار

«بسم الله الرحمن الرحيم»

«فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ
وَلِيُنْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ»^۱

در طول تاریخ، مصلحان و نیک‌اندیشان همواره در فکر پی‌ریزی و تشکیل جامعه‌ای بوده‌اند که در آن ارزش‌ها حاکم گردد و زشتی‌ها زدوده شود و برای رسیدن به این مقصود و تشکیل چنین جامعه‌ای - که از آن گاهی به «مدینه فاضله» تعبیر کرده‌اند - قوانین و مقرراتی نیز اندیشیده‌اند تا افراد جامعه در زندگی فردی و اجتماعی خود و چگونگی استفاده از طبیعت و ارتباط با هم‌نوعان، راه درست را طی کنند و از کج‌روی و تجاوز به حقوق دیگران بپرهیزند.

اسلام به عنوان آخرین مکتب تضمین‌کننده سعادت بشر، زیربنای تشکیل چنین جامعه‌ای را «اعتقاد صحیح» می‌داند و برای سالم‌سازی اندیشه و اعتقاد انسان‌ها، اصول خاصی مقرر کرده که پیروان آن، باید به آنها باور داشته باشند؛ اصولی که آغاز و پایان هستی را مشخص می‌کند و انسان‌ها را از افکار پوچ و خیال‌های بیهوده می‌رهاند و به زندگی هدفدار راهنمایی می‌کند.

البته اسلام، تنها اعتقاد صحیح را کارساز نمی‌داند، بلکه مردم در مرحله «عمل» و رفتار نیز باید راه درست را از نادرست بازشناسند و خوبی‌ها را عمل کنند و از بدی‌ها بپرهیزند.^۲

آنچه عهده‌دار این بخش از برنامه‌های اسلام است «فقه» یا «احکام» نام دارد، که در حقیقت مجموعه قوانین عملی اسلام است و از وحی الهی سرچشمه گرفته و با بیان معصومان علیهم‌السلام

۱ - سوره توبه، آیه ۱۲۲.

۲ - قال علی علیه‌السلام: «الایمان معرفة بالقلب، وقول باللسان و عمل بالأركان». (شرح نهج البلاغه، ج ۱۹، ص ۵۱)

تفسیر و تبیین شده است؛ قوانینی که تغییرناپذیر است و تمام موضوعات و مصادیق خارجی و حوادث واقعه^۱ را دربرمی‌گیرد، بی آن که به اصول آن خدشه‌ای وارد شود.^۲

یکی از درس‌های زنده و اساسی مدارس علوم دینی، همواره در راستای شناخت این قوانین بوده است و می‌توان گفت: یکی از پایه‌های اصلی تشکیل مجامع علمی اسلامی، علم فقه است و فقیهان، از ارزشمندترین دانشمندان علوم اسلامی به شمار می‌روند و نام آنها همیشه بر تارک تاریخ حوزه‌های علمیه می‌درخشد و به گفته امام خمینی علیه السلام:

«صدها سال که روحانیت اسلام تکیه‌گاه محرومان بوده است، همیشه مستضعفان از کوثر

زالال معرفت فقه‌های بزرگوار سیراب شده‌اند».^۳

حوزه‌های علمیه و فقه‌های بزرگوار اسلام، در طول تاریخ برای حفظ فقاقت اسلامی و دفاع از شریعت مقدس، تلخی‌ها و سختی‌های بسیار به جان خریده‌اند. چه بسیار کتاب‌ها که در وضعیت تقیه و یا گوشه‌زدان نگاشته شده،^۴ و چه بسیار کتابخانه‌ها که حاصل صدها سال رنج و تلاش آنان بوده، به تاراج رفته، یا در آتش خشم و کینه دشمنان سوخته است.^۵ و بالاتر از همه چه بسیار بزرگانی که در راه آرمان و حفظ دین خدا سر و جان دادند و خون سرخشان، اوراق کتاب فقاقت را رنگین کرد و گاه اجسادشان را سوزاندند و خاکسترشان را به باد دادند!^۶ اما آنان با همه این مشکلات و سختی‌ها، هرگز از پای ننشستند و دست از تلاش نکشیدند و مسائل فقهی را پس از استنباط از منابع آن، همچون گوهر گرانبهائی حفظ کردند و به نسل‌های بعد از خود انتقال دادند. و همواره با تلاش فراوان و دقت بی‌نظیر، با کشف فروع مختلف فقهی و تبویب آنها و تطبیق بر عناوین و مصادیق آن، همیشه رهگشای امت اسلامی بوده و هستند.^۷

۱- اشاره به نوشته حضرت ولی عصر (عج) است که روایان احادیث اهل بیت علیهم السلام را مرجع این گونه حوادث معرفی کرده‌اند.

(وسائل الشیعه، ج ۱۸، ص ۱۰۱).

۲- عن الصادق علیه السلام: «... حتی جاء محمد صلی الله علیه و آله فجاء بالقرآن و بشریته و منهجه فحلاله حلال الی یوم القیامة و حرامه حرام الی یوم القیامة...» (اصول کافی، ج ۲، ص ۱۷، حدیث ۲).

۳- صحیفه نور، ج ۲۱، ص ۸۹.

۴- مانند کتاب «اللمعة الدمشقیة» تألیف فقیه نامدار، محمد بن مکی العاملی، معروف به «شهید اول».

۵- مانند کتابخانه شیخ طوسی در بغداد.

۶- همچون شمس‌الدین محمد بن جمال‌الدین، معروف به شهید اول.

۷- در پایان این مقدمه، فهرست کوتاهی از نام و مشخصات و آثار فقه‌های شیعه، از آغاز عصر غیبت امام زمان (عج) تا زمان امام خمینی علیه السلام آمده است.

گفتنی است در صحنه نگارش و آموزش در حوزه‌های علوم دینی، برای رشته‌های مختلف علمی از جمله «فقه» کتاب‌های ویژه‌ای برای سطوح مختلف آموزشی به رشته تحریر درآمده است.

آموزش فقه در حوزه‌های علمیه به سه مرحله تقسیم می‌شود و در هر مرحله کتاب‌هایی برای تدریس یا مطالعه نگاشته شده است:

● فقه غیراستدلالی؛ مانند: «رسالة توضیح المسائل» و «تحریر الوسيلة» و «المروة الوثقی»^۱.

● فقه نیمه استدلالی؛ مانند: «الروضة البهیة»^۲ معروف به شرح لمعه و «شرایع الاسلام»^۳.

● فقه استدلالی؛ مانند: «جواهرالکلام»^۴ و «الحدائق الناضرة»^۵.

و در عرصه ابلاغ احکام به افراد جامعه و ترویج احکام شرعی نیز عالمان دین، کتاب‌هایی نگاشته‌اند و آنچه امروزه به نام «رسالة توضیح المسائل» از مراجع بزرگوار تقلید در دسترس مردم قرار می‌گیرد از همان نمونه‌هاست ولی از آنجا که رساله‌های عملیه موجود، برای مطالعه و مراجعه عموم مردم نگاشته شده و بیش از پنجاه سال از عمر آن می‌گذرد و در این مدت، تغییر چندانی در نثر و شیوه نگارش آن داده نشده و برخی از اصطلاحات مربوط به اهل فن و لغات مشکل و نامأنوس - برای نسل جوان - و عبارات‌های پیچیده در آن دیده می‌شود، از این‌رو نمی‌تواند متن آموزشی مناسب - به ویژه برای جوانان - باشد. گرچه به جای خود و برای هدفی که نگاشته شده که فراتر از نیاز یک قشر خاص می‌باشد، مفید و ارزشمند است و می‌توان گفت: مانند داروخانه‌ای است که تمام افراد جامعه باید از آن بهره‌مند شوند.

ولی در کنار آن باید برای اقشار مختلف جامعه، رساله‌هایی در خور فهم و نیاز آنها تدوین

۱ - کتابی است در فقه که بخش عمده مسائل فقهی را دربردارد و در حدّ خود، از نظر برخورداری از فروع مسائل، کم‌نظیر است. تألیف فقیه بزرگوار سید محمد کاظم یزدی.

۲ - کتابی در فقه، تألیف دانشمند گرانقدر، زین‌الدین بن علی بن احمد عاملی معروف به «شهید ثانی». این کتاب شرحی است بر کتاب «اللمعة الدمشقیة» تألیف شمس‌الدین محمد بن مکی معروف به «شهید اول».

۳ - کتابی در فقه، تألیف علامه محقق، جعفر بن حسن بن یحیی بن سعید معروف به «محقق حلی». نویسنده در این کتاب، تنظیم جدیدی برای مسائل فقه پدید آورده و سال‌ها از متون درسی - ویژه علمیه بوده است.

۴ - دائرة المعارف بزرگ فقه شیعه، تألیف فقیه سخت‌کوش، شیخ محمد حسن نجفی؛ این کتاب از مأخذ و منابع فقه شیعه است.

۵ - تألیف محدث ارزشمند و فقیه گرانمایه، شیخ یوسف بحرانی، که یکی از کتاب‌های تفصیلی فقه شیعه است.

شود، تا بدون هیچگونه مشکلی، وظایف شرعی خود را فراگیرند و به بهترین شیوه، بر دانش دینی خود بیفزایند.

گرچه تاکنون در این خصوص، تلاش‌های ارزشمندی شده و کتاب‌هایی منتشر گردیده که هر یک در جای خود قابل استفاده است، ولی کتاب‌هایی که بتواند با در نظر گرفتن مقاطع تحصیلی افراد و نیازهای صنفی آنها، احکام دین را آموزش دهد، نگاشته نشده و نیاز به تدوین آنها محسوس و روشن است.

این نیاز، ما را بر آن داشت تا با در نظر گرفتن مقاطع تحصیلی موجود در کشورمان، مسائل فقهی را بدون هیچگونه تغییر در فتاوی فقیهان و تنها تغییر در عبارت‌ها و جایگزین کردن لغات و اصطلاحات مأنوس و تنظیم مطالب و بیان برخی از مثال‌ها و نمونه‌های آنها تدوین کنیم.

از آنجا که برخی از مسائل فقهی، اختصاص به خواهران دارد و بخشی از آن ویژه برادران است و گروه دیگر را نیازی به آنها نیست و یا کمتر نیاز پیدا می‌کنند، به تقسیم صنفی نیز توجه شده است.

کتاب‌های تهیه شده و یا در دست تهیه، بدین قرار است:

✽ آموزش احکام - ویژه کودکان

✽ آموزش احکام - سطح یک - مقطع راهنمایی (ویژه پسران - ویژه دختران)

✽ آموزش احکام - سطح متوسط - مقطع دبیرستانی (ویژه پسران - ویژه دختران)

✽ آموزش فقه - سطح عالی - (ویژه برادران - ویژه خواهران)

✽ روش تدریس احکام - ویژه استادان محترم و طلاب علوم دینی.

گفتنی است که در تدوین این نوشته‌ها، سطح غالب افراد در نظر گرفته شده است.

یادآوری چند نکته:

۱ - متن این کتاب مطابق با فتاوی بنیانگذار جمهوری اسلامی، حضرت آیه‌الله العظمی امام خمینی رحمته‌الله است و کتاب‌هایی که در تدوین این نوشته استفاده بیشتری از آنها شده است، عبارتند از:

● تحریر الوسیله - دار الانوار.

● توضیح المسائل - بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی.

- استفتات - دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
- العروة الوثقی - المكتبة العلمية الاسلامية.

۲- در متن این کتاب، مسائلی که تفاوت فتوایی در آنها به حدی است که مقلدان سایر مراجع نمی‌توانند به آن فتوا عمل کنند، با علامت «□» مشخص شده است تا آن عزیزان برای شناخت نظر مرجع تقلید خود بتوانند به رساله وی مراجعه کنند، یا اساتید محترم در صورت صلاحدید، به موارد اختلاف اشاره نمایند. گفتنی است که همه اختلاف فتواها به گونه‌ای نیست که اگر مقلد به مسائل متن عمل کند، خلاف فتوای مرجع تقلیدش عمل کرده، یا واجب را ترک شده باشد؛ مثلاً اگر مسأله‌ای که در متن آمده، فتوا باشد و مرجع تقلید کسی در همان مسأله، احتیاط واجب داشته باشد، اگر مقلد به آن فتوا عمل کند، به همان احتیاط نیز عمل کرده است و مشکلی پیش نمی‌آید.

۳- این کتاب جنبه آموزشی دارد و توسط استادان محترم تدریس می‌شود و شاگردان نزد معلم خود، آن را می‌آموزند، گرچه در شیوه نگارش تلاش ما بر این بوده که مطالعه آن نیز مفید باشد و مسائل شرعی را به مطالعه کنندگان بیاموزد.

۴- برای اطمینان بیشتر و مراجعه به منابع اصلی - در صورت نیاز - مآخذ مسائل در پایان هر صفحه آمده است.

۵- کتاب حاضر، قبل از چاپ، چند دوره تدریس شده و نواقص آن - در حد توان - برطرف گردیده است و افزون بر این، چند تن از دوستان فاضل حوزه، عیادت فرموده و بخش‌هایی از آن را مطالعه کرده و رهنمودهایی ارائه داده‌اند، که در اینجا از همه آن عزیزان تشکر می‌شود.

۶- جهت اختصار در مطالب، علائم زیر به کار رفته است:

ج = جلد ص = صفحه م = مسأله س = سؤال

سخنی با استادان محترم

۱- محتوای هر درس - با استفاده از تجربه چندین ساله - برای یک ساعت تدریس، تنظیم شده، که همراه با توضیحات استاد، این مقدار از زمان را دربر خواهد گرفت، ولی در چند درس از این کتاب، چون مطالب یک بحث ناقص می‌ماند، حجم بیشتری پیدا کرده و ممکن است وقت

باقیمانده آن در جلسه بعد تدریس خواهد شد و در چند درس دیگر؛ از آنجا که یک بخش از مسائل، تمام شده و درس بعد، از ابتدای بحث جدید آغاز می شود، حجم کمتری دارد که باید فرصت باقیمانده را از درس بعد استفاده کرد؛ مانند درس ۵۸ و چند بحث نیز برای دو ساعت تدریس در نظر گرفته شده است، چون مطالب آنها تا اندازه ای مشکل و مرتبط به هم می باشد و جداسازی آنها نیز چندان مطلوب نبود، مانند درس های «۲۵ و ۲۶» یا «۳۷ و ۳۸».

۲- برای تدریس این کتاب، هرگز نباید به مطالعه مطالب آن اکتفا شود، بلکه بجاست استادان محترم، قبل از تدریس، علاوه بر مطالعه دقیق هر بحث، فروع مسائل و پاسخ پرسش هایی که ممکن است از سوی شاگردان مطرح شود، مورد ملاحظه قرار داده و با آمادگی کامل در کلاس حاضر شوند.

۳- استادان محترم در اولین جلسات درس از شاگردان خود بخواهند که نام مرجع تقلیدشان را نوشته و تحویل دهند تا بتوانند قبل از حضور در کلاس مسایلی را که با علامت □ مشخص شده با مراجعه به منابع فقهی، نظر مقلد شاگردان را به دست آورده و در ضمن درس یادآوری کنند، یا آنها را به رساله مرجعشان ارجاع دهند.

۴- در این نوشته سعی شده است بدون آن که حکم شرعی تغییر یابد، از لغات ساده و عبارت هایی روان و قابل فهم استفاده شود، گرچه از آشنا کردن دانش پژوهان با اصطلاحات فقهی هم غافل نبودیم، لذا استادان محترم اصل ساده گویی را فراموش نکرده، و از به کار گرفتن اصطلاحات و لغات دشواری که ضرورتی ندارد و فهم مطالب را دشوار می سازد بپرهیزند.

۵- یکی از اصول مهم تدریس احکام، بیان مثال و تطبیق حکم بر مصادیق آن است. آنچه مردم با آن سر و کار دارند نمونه های عینی و عملی مسائل شرعی است. بنابراین، اگر برای هر مسأله، یک یا دو مثال آورده شود، به فهم مطالب کمک می کند و کاربردی بودن احکام شرعی معلوم می شود و علاقه شاگردان به فراگیری احکام بیشتر می شود در متن کتاب نیز برای بسیاری از مسائل، مثال آورده شده است و مثال، باید این شرایط را داشته باشد:

* متناسب با حکم.

* متناسب با فهم افراد.

* متناسب با شغل و موقعیت اجتماعی آنان.

* مورد نیاز مخاطبین.

* طولانی نشود؛ یعنی خلاصه و به اندازه نیاز باشد.

* زشت و مستهجن نباشد.

* تأثیر سوء نداشته باشد.

۶- اساتید محترم سعی کنند، خلاصه مطالب را بر تابلو بنویسند، این نیز در فراگیری افراد بسیار مؤثر خواهد بود.

۷- کسانی که توانایی نقاشی دارند، در آموزش برخی از مسائل احکام می توانند از این هنر بهره بگیرند.

۸- استاد، برخی از مسائل احکام را باید پس از توضیح، در عمل نمایش دهد تا شاگردان به خوبی آن را فراگیرند؛ مانند وضو، وضوی جبیره، تیمم، نماز آیات و... و در این برنامه می توان از شاگردان نیز کمک گرفت.

۹- برای هر درس، چند پرسش نوشته شده که بیشتر آنها از مصادیق و نمونه های احکام است که استادان محترم جواب آنها را از شاگردان بخواهند و آنها را در یافتن پاسخ ها به ویژه سؤال هایی که شاگردان را به کتب مفصل فقهی ارجاع می دهد، یاری دهند.

۱۰- استادان محترم بخشی از وقت را به پاسخگویی پرسش های حاضران اختصاص دهند. پاسخگویی به پرسش های حاضران را می توان به دو شیوه شفاهی یا کتبی انجام داد و در فرض اول، می توان در ضمن درس، یا پایان هر درس، یا یک بحث به پرسش ها پاسخ داد و در فرض دوم که سؤال ها نوشته می شود و جمع آوری می گردد، در پایان هر درس یا در جلسه بعد، به آنها پاسخ داده خواهد شد.

۱۱- در برخی از درس ها، قسمتی از مطالب «برای مطالعه» می باشد، که اساتید محترم در صورت کمبود وقت برای تدریس، می توانند شاگردان را به مطالعه آنها راهنمایی کنند.

در پایان، بار دیگر از تمامی برادرانی که با مطالعه این کتاب رهنمودهایی داده اند تشکر کرده و خدای را بر این توفیق سپاس می گویم و از نظرات و پیشنهادهای سازنده عزیزان استقبال می کنم.^۱

«رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ»

حوزه علمیه قم - محمد حسین فلاحتزاده ابرقویی

تابستان ۱۳۷۶، ه. ش.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۴	درس ۶: وضوی اَرْتَماسی.....	۳۵
فهرست فقیهان معروف شیعه.....	۱۱	وضوی کسی که دست یا پایش قطع شده.....	۳۵
درس ۱: شناخت احکام.....	۱۵	وضوی جَبیره‌ای.....	۳۶
تقسیم احکام.....	۱۶	درس ۷: شرایط وضو.....	۳۹
اقسام احکام تکلیفی.....	۱۶	شرایط وضو.....	۳۹
درس ۲: اجتهاد.....	۱۸	شرایط آب وضو.....	۴۰
اجتهاد.....	۱۸	شرایط اعضای وضو.....	۴۰
مقدمات اجتهاد.....	۱۹	شرایط کیفیت وضو.....	۴۱
درس ۳: تقلید.....	۲۲	شرایط وضو گیرنده.....	۴۲
شرایط مرجع تقلید.....	۲۲	درس ۸: موجبات، شکیات و مبطلات وضو.....	۴۴
بقای بر تقلید میت.....	۲۳	موجبات وضو.....	۴۴
راه‌های تشخیص اجتهاد و اعلیّت مرجع تقلید.....	۲۳	شکیات وضو.....	۴۷
عدول از مجتهدی به مجتهد دیگر.....	۲۴	مبطلات وضو.....	۴۷
راه‌های به دست آوردن فتوای مجتهد.....	۲۵	برخی از مستحبات وضو.....	۴۹
درس ۴: تقلید، احتیاط.....	۲۶	مکروهات وضو.....	۵۰
احتیاط.....	۲۶	درس ۹: غُسل (۱).....	۵۱
تفاوت احتیاط واجب با احتیاط مستحب.....	۲۷	غسل جنابت.....	۵۲
تفاوت حکم با فتوا.....	۲۸	کارهایی که بر جنب حرام است.....	۵۳
تعارض فتوا با حکم.....	۲۸	درس ۱۰: غُسل (۲).....	۵۵
درس ۵: طهارت (۱).....	۳۰	کیفیت غسل.....	۵۵
مقدمات نماز.....	۳۰	احکام غسل.....	۵۶
طهارت.....	۳۱	غسل من میت.....	۵۷
وضو.....	۳۱	غسل میت.....	۵۷

وقت نمازهای یومیّه	۹۳	غسل‌های مستحب	۵۸
درس ۱۸: لباس نمازگزار، قبله	۹۷	درس ۱۱: تیمّم	۶۰
لباس نمازگزار	۹۷	موارد تیمّم	۶۰
قبله	۱۰۰	کیفیت تیمّم	۶۲
درس ۱۹: مکان نمازگزار	۱۰۳	شرایط صحت تیمّم	۶۳
احکام مکان نمازگزار	۱۰۳	احکام تیمّم	۶۴
احکام مسجد	۱۰۶	درس ۱۲: طهارت (۲)	۶۶
این کارها در رابطه با مسجد حرام است:	۱۰۶	احکام نجاسات	۶۷
این کارها در باره مسجد مستحب است	۱۰۷	مردار	۶۸
این کارها درباره مسجد مکروه است	۱۰۷	درس ۱۳: نجاسات	۷۱
درس ۲۰: اذان و اقامه، واجبات نماز	۱۰۹	خون	۷۱
اذان و اقامه	۱۰۹	شراب	۷۲
حکم کَلّی	۱۱۰	کافر	۷۲
واجبات نماز	۱۱۰	درس ۱۴: مُطَهَّرَات (۱)	۷۶
احکام واجبات نماز	۱۱۱	آب	۷۷
تکبیرة الاحرام	۱۱۲	درس ۱۵: مُطَهَّرَات (۲)	۸۱
درس ۲۱: واجبات نماز (۲)	۱۱۴	چگونگی تطهیر اشیای نجس با آب	۸۱
قیام	۱۱۴	تطهیر ظرف نجس	۸۲
قرائت	۱۱۶	تطهیر آب نجس	۸۳
درس ۲۲: واجبات نماز (۳)	۱۲۰	تطهیر زمین نجس	۸۳
ذکر	۱۲۰	تطهیر حیوانات	۸۳
رکوع	۱۲۰	زمین	۸۴
سجود	۱۲۲	درس ۱۶: مُطَهَّرَات (۳)	۸۶
درس ۲۳: واجبات نماز (۴)	۱۲۶	آفتاب	۸۶
سجده واجب قرآن	۱۲۷	استحاله	۸۷
تشهّد	۱۲۸	انتقال	۸۷
سلام	۱۲۸	اسلام	۸۸
ترتیب	۱۲۹	تبعیت	۸۸
مُؤَالَات	۱۲۹	برطرف شدن عین نجاست	۸۸
قنوت	۱۳۰	استبرای حیوان نجاستخوار	۸۹
تعقیب نماز	۱۳۰	غایب شدن مسلمان	۸۹
درس ۲۴: شُكُوتَات نماز (۱)	۱۳۲	درس ۱۷: حَقَقَات نماز	۹۲

۱۷۹.....	وُظیفَةُ نمازگزاران جمعه	۱۳۲.....	شک در اجزای نماز
۱۸۱.....	درس ۳۴: نماز آیات، نمازهای مستحب	۱۳۳.....	شک در رکعات
۱۸۱.....	نماز آیات	۱۳۷.....	درس ۲۵ و ۲۶: شکایات نماز (۲)
۱۸۱.....	چگونگی نماز آیات	۱۳۹.....	شک در اصل نماز
۱۸۲.....	وقت نماز آیات	۱۴۰.....	نماز احتیاط
۱۸۲.....	احکام نماز آیات	۱۴۱.....	نَسْجَدُ سَهْوٍ
۱۸۳.....	نمازهای مستحب	۱۴۳.....	درس ۲۷: مُبْطِلَات نماز
۱۸۳.....	نماز غُفِيلَه	۱۴۳.....	احکام مبطلات نماز
۱۸۵.....	نماز شب	۱۴۷.....	درس ۲۸: نماز مسافر (۱)
۱۸۶.....	نماز عید	۱۵۳.....	درس ۲۹: نماز مسافر (۲)
۱۸۸.....	درس ۳۵: روزه	۱۵۳.....	وطن
۱۸۸.....	روزه‌های واجب	۱۵۴.....	قصد ده روز
۱۸۹.....	روزه‌های حرام	۱۵۶.....	اماکن تخییر
۱۹۰.....	روزه‌های مستحب	۱۵۸.....	درس ۳۰: نماز قضا
۱۹۱.....	روزه‌های مکروه	۱۶۰.....	نماز قضای پدر
۱۹۱.....	نیت روزه	۱۶۱.....	نماز استیجاری
۱۹۳.....	درس ۳۶: مُبْطِلَات روزه	۱۶۴.....	درس ۳۱: نماز جماعت (۱)
۱۹۹.....	درس ۳۷ و ۳۸: قضا و کفاره روزه	۱۶۴.....	اهمیت نماز جماعت
۱۹۹.....	روژه قضا	۱۶۵.....	شرایط نماز جماعت
۱۹۹.....	کفاره روزه	۱۶۶.....	شرایط امام جماعت
۲۰۲.....	احکام قضا و کفاره روزه	۱۷۰.....	درس ۳۲: نماز جماعت (۲)
۲۰۳.....	روژه قضای پدر و مادر	۱۷۰.....	اقتدا به امام جماعت
۲۰۳.....	روژه مسافر	۱۷۱.....	وُظیفَةُ مأْموم در نماز جماعت
۲۰۶.....	درس ۳۹: اعتکاف	۱۷۴.....	احکام نماز جماعت
۲۰۶.....	شرایط اعتکاف	۱۷۵.....	برخی از آداب نماز جماعت
۲۰۶.....	نیت اعتکاف	۱۷۶.....	درس ۳۳: نماز جمعه
۲۰۷.....	مدّت اعتکاف	۱۷۶.....	اهمیت نماز جمعه
۲۰۷.....	زمان اعتکاف	۱۷۷.....	وقت نماز جمعه
۲۰۷.....	مکان اعتکاف	۱۷۷.....	چگونگی نماز جمعه
۲۰۹.....	روژه اعتکاف	۱۷۷.....	شرایط نماز جمعه
۲۰۹.....	اجازه اعتکاف	۱۷۸.....	محتوای خطبه‌ها
۲۱۰.....	محرمات اعتکاف	۱۷۹.....	ویژگی‌های امام جمعه

۲۳۷	سعی	۲۱۰	مبطلات اعتکاف
۲۳۷	تقصیر	۲۱۲	درس ۴۰: زکات
۲۳۸	درس ۴۵: اعمال حج تمتع	۲۱۳	حد نصاب
۲۴۰	محرّمات احرام	۲۱۳	نصاب غلّات
۲۴۲	اعمال عمره مفرده	۲۱۳	مقدار زکات غلات
۲۴۳	درس ۴۶: امر به معروف و نهی از منکر	۲۱۴	نصاب دام‌ها و مقدار زکات آن
۲۴۳	اهمیت امر به معروف و نهی از منکر	۲۱۵	نصاب طلا و نقره
۲۴۴	تعریف معروف و منکر	۲۱۵	احکام زکات
۲۴۴	شرایط امر به معروف و نهی از منکر	۲۱۷	درس ۴۱: زکات فطره
۲۴۴	مراتب امر به معروف و نهی از منکر	۲۱۸	فطره میهمان
۲۴۵	احکام امر به معروف و نهی از منکر	۲۱۸	احکام زکات فطره
۲۴۶	آداب امر به معروف و نهی از منکر	۲۱۹	مصرف زکات
۲۴۸	درس ۴۷: جهاد و دفاع	۲۲۰	احکام مصرف زکات
۲۴۸	اقسام دفاع	۲۲۱	مستحبات پرداخت زکات
۲۴۹	آموزش فنون نظامی	۲۲۳	درس ۴۲: خمس (۱)
۲۵۰	خدمت سربازی	۲۲۴	منفعت کسب
۲۵۱	وظیفه بانوان	۲۲۵	سال خمسی
۲۵۱	فرار از جبهه	۲۲۶	خمس سرمایه
۲۵۱	غنایم جنگی	۲۲۷	معدن
۲۵۱	اسیر و شهید	۲۲۸	درس ۴۳: خمس (۲)
۲۵۳	درس ۴۸: خرید و فروش (۱)	۲۲۸	گنج
۲۵۳	خرید و فروش واجب	۲۲۹	مال حلال مخلوط به حرام
۲۵۳	خرید و فروش مستحب	۲۲۹	جواهری که با غواصی به دست آمده
۲۵۴	خرید و فروش حرام	۲۳۰	غنیمت
۲۵۴	برخی از شرایط خرید و فروش	۲۳۰	زمینی که کافر دُنی از مسلمانی بخرد
۲۵۵	آداب خرید و فروش	۲۳۱	مصرف خمس
۲۵۶	احکام خرید و فروش	۲۳۲	انفال
۲۵۷	درس ۴۹: خرید و فروش (۲)	۲۳۳	درس ۴۴: حج
۲۵۷	احکام معامله نسیه	۲۳۳	شرایط وجوب حج
۲۵۸	شرایط معامله سلف (پیش فروش)	۲۳۴	اقسام حج
۲۵۸	احکام معامله سلف	۲۳۴	اعمال عمره تمتع و سیر مکانی آن
۲۵۹	معامله ربوی	۲۳۵	اعمال حج تمتع و سیر مکانی آن

۲۸۲	شرکت	۲۵۹	احکام معامله ربوی
۲۸۲	احکام شرکت	۲۶۰	خرید و فروش چک و سفته
۲۸۴	درس ۵۵: مضاربه	۲۶۲	درس ۵۰: خرید و فروش (۳)
۲۸۴	شرایط مضاربه	۲۶۲	خیارات معامله ۶ - خيار عیب
۲۸۵	احکام مضاربه	۲۶۴	احکام خیارات
۲۸۶	ضمان عامل و عدم آن	۲۶۵	بیع شرط
۲۸۸	درس ۵۶: مزارعه، مساقات	۲۶۶	درس ۵۱: شفعه، اجاره، جعاله، سرقتی
۲۸۸	مزارعه	۲۶۶	شفعه
۲۸۸	شرایط مزارعه	۲۶۷	اجاره
۲۸۹	احکام مزارعه	۲۶۹	جعاله
۲۹۰	مساقات	۲۷۰	سرقتی
۲۹۰	شرایط مساقات	۲۷۲	درس ۵۲: قرض، رهن، حواله
۲۹۲	درس ۵۷: نذر، عهد، قسم	۲۷۲	قرض
۲۹۲	نذر	۲۷۲	اقسام قرض
۲۹۴	عهد	۲۷۲	احکام قرض
۲۹۴	قسم	۲۷۳	رهن
۲۹۶	درس ۵۸: صدقه، هبه، صلح	۲۷۴	رهن و اجاره
۲۹۶	صدقه	۲۷۵	حواله
۲۹۶	احکام صدقه	۲۷۶	درس ۵۳: ضمانت، کفالت، وکالت
۲۹۷	هبه	۲۷۶	ضمان
۲۹۷	صلح	۲۷۶	شرایط ضمان
۲۹۹	درس ۵۹: کفارات، اشیای پیدا شده	۲۷۶	احکام ضمان
۲۹۹	کفارات	۲۷۷	کفالت
۲۹۹	اقسام كفاره	۲۷۷	شرایط کفالت
۳۰۱	اشیای پیدا شده	۲۷۸	وکالت
۳۰۳	گم شدن كفش	۲۷۸	شرایط وکالت
۳۰۴	درس ۶۰: خوردن و آشامیدن (۱)	۲۷۸	احکام وکالت
۳۰۵	احکام خوراکی‌ها	۲۸۰	درس ۵۴: حَجْر، ودیعه، عاریه، شرکت
۳۰۷	آبزیان	۲۸۰	حَجْر
۳۰۷	اجزای حرام حیوان‌های حلال گوشت	۲۸۱	ودیعه (امانت)
۳۱۰	درس ۶۱: خوردن و آشامیدن (۲)	۲۸۱	احکام امانتداری
۳۱۱	آداب غذا خوردن	۲۸۲	عاریه

۳۳۴	متولی وقف	۳۱۲	آداب آب نوشیدن
۳۳۴	فروش مال وقفی	۳۱۳	ذبح و شکار حیوانات
۳۳۶	وصیت	۳۱۳	دستور ذبح حیوان
۳۳۶	چگونگی وصیت	۳۱۳	شرایط سر بریدن حیوان
۳۳۶	متن وصیت نامه	۳۱۳	دستور کشتن (نحر) شتر
۳۳۶	وصیت مالی	۳۱۴	شکار با اسلحه
۳۳۸	درس ۶۶: احکام اموات (۱)	۳۱۴	شکار با سگ شکاری
۳۳۸	احکام مختصر	۳۱۵	صید ماهی
۳۳۹	مستحبات پس از مرگ	۳۱۶	درس ۶۲ و ۶۳: نگاه و حجاب
۳۳۹	واجبات پس از مرگ	۳۱۶	محرم و نامحرم
۳۴۰	غسل میت	۳۱۷	محارم نسبی
۳۴۱	خنوط	۳۱۸	محارم سببی
۳۴۱	کفن میت	۳۱۹	محارم رضاعی
۳۴۲	نماز بر میت	۳۲۰	احکام نگاه کردن
۳۴۶	درس ۶۷: احکام اموات (۲)	۳۲۲	احکام پوشش (حجاب)
۳۴۶	تشییع جنازه و آداب آن	۳۲۴	درس ۶۴: ازدواج، طلاق
۳۴۷	وظایف صاحب عزا	۳۲۴	لزوم ازدواج
۳۴۷	کیفیت دفن میت	۳۲۴	همسر شایسته
۳۴۸	آداب دفن	۳۲۵	همسر ناشایسته
۳۴۹	احکام شهید	۳۲۵	عقد ازدواج
۳۵۰	مخارج کفن و دفن	۳۲۶	عقیقه
۳۵۱	نیش قبر	۳۲۷	طلاق
۳۵۳	درس ۶۸ و ۶۹: ارث	۳۲۷	اختیار طلاق
۳۵۳	مصارف ترکه (اموال) میت	۳۲۸	شرایط طلاق
۳۵۴	طبقات ارث	۳۲۸	اقسام طلاق
۳۵۴	سهام ورثه	۳۲۹	عده طلاق
۳۵۵	اقسام وارث	۳۳۰	عده وفات
۳۵۶	توارث همسران	۳۳۰	عده انقضای عقد موقت
۳۵۹	درس ۷۰: قضاوت و شهادت	۳۳۲	درس ۶۵: وقف، وصیت
۳۵۹	قضاوت	۳۳۲	وقف
۳۵۹	شرایط قاضی	۳۳۲	اقسام وقف
۳۶۰	وظایف قاضی	۳۳۳	احکام وقف

۳۷۷	مجمسه سازی	۳۶۱	شرایط مُدعی
۳۷۹	درس ۷۴: احکام برخی از گناهان (۲)	۳۶۱	شرایط مُدعی علیه
۳۷۹	سحر و شعبده	۳۶۲	شرایط دعوای مدعی به
۳۸۰	قمار	۳۶۲	راه‌های ثبوت حق یا جرم
۳۸۱	ریش تراشی	۳۶۲	شرایط شهادت
۳۸۱	عقیم سازی	۳۶۲	شرایط شهود
۳۸۲	سقط جنین	۳۶۲	شرایط اقرار
۳۸۲	تخلف از مقررات دولت اسلامی	۳۶۳	شرایط مقرر
۳۸۴	درس ۷۵: مسائل متفرقه	۳۶۳	شرایط قسم
۳۸۴	حقوق والدین	۳۶۴	درس ۷۱: حدود و تعزیرات
۳۸۴	حقوق همسایه	۳۶۴	حدود
۳۸۵	قطع رحم	۳۶۶	تعزیرات
۳۸۵	سدّ معبر	۳۶۶	برخی از تفاوت‌های حدّ و تعزیر
۳۸۶	تعلیم و تربیت	۳۶۸	درس ۷۲: قصاص و دیات
۳۸۶	حق المازّه	۳۶۸	قصاص
۳۸۶	مظالم عباد	۳۶۸	شرایط قصاص نفس
۳۸۷	استخاره	۳۶۹	چگونگی قصاص قتل
۳۸۷	وام بانکی	۳۶۹	شرایط قصاص عضو
۳۸۷	کعب ضالّه	۳۷۰	دیات
۳۸۷	عزاداری	۳۷۰	تعریف دیه
۳۸۸	توبه	۳۷۰	موجبات دیه
۳۸۹	فرهنگ اصطلاحات و لغات	۳۷۰	دیه قتل
۳۹۹	جدول تفاوت فتاوا	۳۷۱	دیه سقط جنین
		۳۷۲	دیه اعضا
		۳۷۴	درس ۷۳: احکام برخی از گناهان (۱)
		۳۷۴	عَصَب
		۳۷۵	دروغ
		۳۷۵	غیبت
		۳۷۵	غنا و موسیقی
		۳۷۷	رَقص
		۳۷۷	ستم و کمک به ستمکار
		۳۷۷	رشوه